

Oponentský posudek na bakalářskou práci Ivy Buštové „Ciceronovo pojetí spravedlnosti ve spise *O povinnostech*“

Vypracoval doc. Hynek Bartoš, PhD.

Bakalářská práce studentky Ivy Buštové vychází z analýzy Ciceronova spisu *O povinnostech*, zaměřuje se na koncept spravedlnosti a srovnává jej s koncepty Platóna a Aristotela. Autorka poukazuje na celou řadu shod (které nás nepřekvapí - Cicero se výslovně hlásí k odkazu Platóna a peripatetické školy), ale také rozdílů, které jsou pozoruhodné. Některé z těchto rozdílů jsou dané zcela jiným společenským a politickým kontextem, jiné vyplývají z různých akcentů v rámci jednotlivých filosofických systémů, které se autorka snaží postihnout.

Za nejzajímavější a filosoficky nejrelevantnější rozdíl mezi Ciceronem a jeho řeckými předchůdci považují koncept pasivního bezpráví (str. 28-31), podle kterého může bezpráví působit i ten, kdo nejedná, ačkoli by jednat měl. Ciceronův důraz na přednost péče o pospolitost lidského pokolení před teoretickým poznáním jej vede k vyostření jistého konfliktu mezi teoretickým a praktickým životem, který je imanentní již v Platónových a Aristotelových rozvrzích: pokud je cílem našeho života teoretické poznání, je vždy do určité míry nutné odvracet se od každodennosti společenského dění. Odvrácení se od této každodennosti s sebou přináší i podíl na nespravedlnostech a bezpráví, které se v této každodennosti odehrávají a kterým bychom mohli a měli bránit.

Cicero se v takto vyostřeném konfliktu staví na stranu politiky, ovšem (což naše autorka bohužel nezmiňuje) i čistě teoretický život je podle něj obhajitelný, zejména pokud se mu věnuje člověk s mimořádným nadáním pro teoretickou práci (str. 53: „Proto se snad má odpouštět lidem, kteří se pro své vynikající nadání věnovali vědám, že neberou podíl na životě veřejném...“). Vždyť podle Ciceronovy rady se každý máme věnovat především takovému oboru, ve kterém se cítíme nejschopnější (str. 70). Ciceronovo mnohostranné nadání, které se uplatnilo jak v řečnictví/politice, tak také ve filosofii, je zcela mimořádné a Cicero si toho je vědom (str. 26: „doposud žádnému Řekovi se nepodařilo, aby se uplatnil v obou těchto oborech“).

Co se týče referencí o Platónovi a Aristotelovi, autorka je v některých formulacích poněkud nepřesná (např. str. 46 píše, že Aristotelés se v EN 1144b vymezuje „proti Platónovi, který s jednáním spojuje moudrost, *sofia*, a tím z ctností činí pozici vědění“ – v uvedené pasáži ovšem Aristotelés mluví o Sókratovi a výraz *sofia* vůbec nezmiňuje). Některým partikulárním tezím nerozumím a nenacházím ani odkaz na zdrojový text (např. str. 49: „Člověk [podle Aristotela] však podíl na svém vlastním blahu nemůže sám ovlivnit“).

Ani odkazy do sekundární literatury nejsou vždy výstižné, např. na str. 8 autorka píše, že Ciceronovo slovo *animus*, „je možné překládat jako odvaha, či mužná statečnost“ a odkazuje na Rista (1998, 205), který ovšem nic takového neříká. Rist mluví pouze o jisté konkrétní hypotéze, podle které má Panaitiovův výraz *andreia* blízko k Ciceronovu *fortis animus et magnus*. Na str. 6 je třeba anglické „code“ překládat jako „kodex“ (tedy „aristokratický kodex“, nikoli „aristokratický kód“).

Z bibliografie se zdá, že autorka nemá jasno v tom, co je primární literatura a co sekundární (mnohé překlady a edice primárních textů jsou uvedeny v sekundární literatuře).

V poznámkách pod čarou je velký chaos. Číslování není kontinuální (předpokládám, že k tomu došlo při zkracování textu), navíc značně děravá číselná řada poznámek není ani seřazena vzestupně. V některých poznámkách jsou naznačeny poznámky k poznámkám (str. 7, p. 32). Autorka navíc nedrží jednotnou linii v odkazech do primárních textů, někdy vynechává paginaci a odkazuje pouze do konkrétního českého vydání, což značně komplikuje dohledávání.

Je škoda, že autorka v závěrečném shrnutí nezmiňuje žádné konkrétní výsledky svého srovnání Cicerona s Platónem a Aristotelem. Ty podle mého názoru představují hlavní jádro předložené práce, a proto měly být zdůrazněny.

Hodnocení:

Téma bakalářské práce je zajímavé, dobře vybrané a uchopené. Ve svém rozsahu je ovšem (podle mého názoru až příliš) široké, což svádí autorku k deskriptivním přehledům a odvádí její pozornost od důkladnějšího zpracování jednotlivých myšlenek, kterého je zjevně schopna. Práce má celkově velmi dobrou jazykovou úroveň, autorka dokáže stručně a přesně shrnout i dost komplikované filosofické pozice, dokáže si dohledat sekundární literaturu a použít ji na správném místě, dokáže formulovat i vlastní kritický postoj. Problém je v tom, že tak autorka nečiní vždy a že nedokáže udržet stejnou úroveň ve všech částech své práce. V bakalářské práci je jistě na místě tolerovat drobné věcné chyby, zejména pokud jsou úměrné náročnosti tématu (je zcela nepochybné, že pro studentku bakalářského studia je velmi obtížné analyzovat a porovnávat mezi sebou antické texty). Ovšem nedostatky formálního rázu, jako je chaos v poznámkách, nedůslednost v odkazech či nedostatečná finální redakce, jsou jen těžko omluvitelné. Z toho důvodu navrhuji práci hodnotit pouze jako velmi dobrou.